

Atstatyti Bauskės hercogo rūmai

BAUSKĖ (BAUSKA)

PARENGĖ GINTAUTAS ČIŽIŪNAS

Tai vienas iš dažniausiai turistų lankomų Lietuvos–Latvijos pasienio miestelių. Jis įsikūręs Latvijos pietuose, istoriniame Žiemgalos regione, apie 20 km nuo Latvijos–Lietuvos sienos. Nuo čia iki

Rygos – 60 km. Bauskė – to paties pavadinimo rajono centras. Čia – apie 10 tūkst. nuolatinių gyventojų, iš kurių apie 77 proc. yra latvių tautybės.

Įspūdingas Bauskės kraštovaizdis. Miesto teritorijoje į Lielupe įteka Mūša ir Nemunėlis. Jų santakoje stovi šiuo metu atstatoma 1443–1456 m. iškilusi viduramžių Bauskės pilis (senasis pavadinimas – Amt-Bauske), turinti 20 m aukščio donžoną. Iš pradžių jos būta gotikinės, bet, laikui einant, pilis įgavo renesanso bruožų.

Ji pradėta statyti tuo metu, kai Livonijos ordinas, pabūgęs stiprėjusios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, pradėjo stiprinti savo valstybės pietines sienas.

Anot archeologų, pirmoji gyvenvietė šioje teritorijoje įsikūrė prieš 3,5 tūkst. metų. Istoriniuose šaltiniuose pirmosios žinios apie Bauskė – iš XV a. vidurio. Būtent tuo metu čia buvo pastatyta minėtoji nereguliaraus plano Livonijos ordino pilis. Prie jos pradėjo kurtis Vairogmiesto gyvenvietė. 1518 m. rašytiniuose šaltiniuose minima amatininkų ir žvejų gyvenvietė, kurioje jau buvo bažnyčia ir mokykla.

1562 m. Bauskės pilis tapo Vokiečių ordino sostine. Pilį tada praplėtė, pristatė Naująją pilį. 1587–1584 m. Kuržemės hercogas Gotchardas įsakė sunaikinti Vairogmiestą ir dabartinio Bauskės miesto senamiesčio teritorijoje pradėti kurti naują gyvenvietę. 1596 m. priešpilio vietoje buvo pastatyta pirmoji manierizmo stiliaus Kuržemės hercogo rezidencija. Tuo metu miestelis palaipsniui buvo perkeliamas toliau. Pirmasis Bauskėje iškilęs pastatas buvo Šv. Dvasios bažnyčia. Simboliškai sakoma, kad Bauskė įkurta 1609 m. (tais metais hercogas Fridrichas miestui padovanojo antspaūdą, suteikė magdeburgo teises). Po 6 metų (1615 m.) buvo leista Bauskėje statyti rotušę.

Hercogo rezidencijos apdaila – turtingiausia ir geriausia iki šių

Bauskės (Bauskas) pilis iš vakarų pusės

dienų išlikusi visoje Latvijoje. Rezidencijos fasadai buvo tinkuoti ir gausiai dekoruoti manierizmo stiliaus detalėmis. Pastatą puošė sgrafito apdaila su briliantiniais rustais ir ornamentuotomis juostomis.

Bauskė labai sunyko 1710-aisiais, prasidėjus marui.

Miestelis buvo stipriai sugriautas Antrojo pasaulinio karo pabaigoje, kai čia po 1944 m. birželio pusantrą mėnesio buvo nusistovėjusi fronto linija. Mūšių metu žuvę latvių kariai buvo laidojami evangelikų liuteronų bažnyčios šventoriuje.

Pro Bauskę eina kelias *Via Baltica*.

Didžiausio turistų ir visų kitų miestelio gyventojų Bauskėje sulaukia pilis. Jos vartai buvo įrengti tarp dviejų bokštų. Pagrindinis – 22 metrų aukščio. Jį puošė žvaigždėti skliautai. Antrame bokšto aukšte stovėjo židinyvis. Pilies pamatai buvo beveik neįgilinti. Formuojantis kultūriniam sluoksniui, pamatų apačia atsėdūrė 2–5 metrų gylje.

Pilies statybai buvo naudojamas dolomitas, lauko rieduliai, o pastatų kampai ir angos išmūryti degtomis molio plytomis. Pirmuosiuose aukštuose perdangoms buvo naudojamos arkinės konstrukcijos, viršutinių aukštų perdengimai ir stogų konstrukcija buvo iš medienos. Išorinių pilies sienų storis siekia 2,5 metrų.

Statant pilies bokštą jis kelis kartus griuvo. Mūsų laikus pasiekusi legenda pasakoja, kad statytojai tada kreipėsi patarimo į žynį. Šis pasakė, kad į bošto sieną reikia įmūryti ką nors gyvą – tą, kuris pirmasis ateis prie pilies. Anksti ryte susirinko statybininkai ir ėmė laukti, kas pirmasis iš praeivių pasirodys. Vos tik pradėjo aušti pasigirdo žingsniai ir pasirodė pusryčius atnešusi... jaunutė statybos viršininko žmona. Visiems širdis atlėjo, kai jie pastebėjo pirmą jos atskubantį šunelį. Jis ir buvo paaukotas – gyvas įmūrytas į bokšto sieną.

Pilis nuo pat pradžių pasižymėjo gražia apdaila. Pagrindinį įėjimą puošė akmeninis portalas ir laiptai (XVII a. pab. jie kartu su portalu buvo nugriauti). Pilies šelmenų akmenyje buvo iškaltos voliutos ir dekoratyviniai elementai. XVII a. pab. – XVIII a. pr. prie pilies iš žemių buvo supilti įtvirtinimai.

Šiaurės karo metu pilis labai nukentėjo. Ją kelis kartus buvo užėmę švedai bei lietuviai, o 1706 m., kai pilį užėmė rusai, ji buvo ir susprogdinta. Taip pilis neteko gynybinės reikšmės. Vėliau ji nebebuvo atstatoma. Daugelį metų pilies likučiai, niekieno neprižiūri-

mi, nyko. Ją griovė ir vietiniai gyventojai, pilies statybines medžiagas naudodę savo namų statybai.

Pirmasis Bauskės pilies griuvėsius apie 1874 m. pradėjo tyrinėti buvęs Bauskės apylinkių žemių šeimininkas kunigaikštis Paulius Lyvenas. Tada buvo nubraižyti ir pirmieji pilies planai. XIX a. pab. – 1930 m. dalis griuvėsių buvo užkonservuota. Piliavietė ir vėliau ne vieną kartą yra kasinėta, intensyviausiai – nuo 1959 metų. Archeologai yra suradę daug įdomių radinių, išsiaiškino ano meto šildymo sistemos ir krosnių statymo principus. XX a. 6 deš. Bauskėje prasidėjo pilies rekonstrukcijos, konservavimo darbai. 1973 m. buvo nutarta pilį atstatyti, kaip vienintelį Latvijoje tokios paskirties manierizmo epochos statinį. Plataus masto pilies konservacijos darbai pradėti 1976-aisiais, atlikus archeologinius tyrimus. Atstatyti pilį pradėta neprisilaikant paminklų restauravimo principų. Tuo laikotarpiu darbams čia buvo naudojamos silikatinės ir gamykloje gamintos molio plytos, betonai bei kitos šiuolaikinės medžiagos. Vėliau buvo imtasi priemonių, kad restauravimui būtų naudojamos autentiškos medžiagos. Itin sparčiai pilies, hercogo rūmų atstatymo darbai vyko paskutiniiais metais. 1980 m. užbaigtas Kuržemės hercogo rezidencijos korpusas. 1999 m. užkonservuota, restauruota ir rekonstruota bokšto sgrafito apdaila.

Šiuo metu pilyje veikia Bauskės pilies muziejus (adresas: Pilskalns, LV-3901 Bauskė, Bauskės rajons. Telefonas 63 923 793, faksas 63 923 793, el. paštas bauska.pils@e-apollo.lv, interneto svetainė <http://www.bauskaspils.lv>). Restauruotoje pilies dalyje veikia paroda „Naujoji Bauskės pilis – istorija, tyrimas, atstatymas“. Lankytojai turi galimybę apžiūrėti XVIII a. pr. įtvirtinimų pylimus, esančius aplink pilį, Livonijos ordino pilies griuvėsius, apžvalgos aikštelę centriniame pilies bokšte, hercogų rezidencijos dalį. Per vakarinę pilies parko pusę priartėjama prie Mūšos ir Nemunėlio santakos.

Nuo seno žmonės tiki, kad vanduo iš Bauskės apylinkių – stebuklingas.

Kasmet trečią liepos savaitgalį pilyje vyksta senosios muzikos festivalis.

Publikacijoje panaudotos Liudos Griekpėdienės nuotraukos

Įspūdingas Bauskės kraštovaizdis prie Mūšos ir Nemunėlio santakos; pilies prieigų pylimai